

τοιαύτην καὶ ἐγὼ περὶ οἴκου γνώμην ἔσχηκα καὶ ταύτην ἐκθεῖς ἐνταῦθα, πέποιθα ὅτι οὐ πολὺ ἀφίσταμαι τῆς ὑμετέρας διαθέσεως. Εὐχομαι δὲ ἵνα αἱ ὀλίγαι αὗται κρίσεις ἀντικείμενον σκέψεως λαμβανόμεναι καὶ πολλαπλασιαζόμεναι συμπληρώσωσι τὸ ἐλλειπὲς τῶν ἐμῶν λόγων καὶ ἐπενέγκωσι τὴν δυνατὴν τῶν μὴ καλῶς ἔχόντων διόρθωσιν. «*Λόγος γὰρ καὶ ἀπλῶς καὶ πάνυ κακῶς λεγόμενος ἀπὸ καλῆς τῆς τοῦ λέγοντος προθέσεως συνοίσει τοῖς ἀκούουσιν.*»

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΚΗΣΤΙΔΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ.

Κατὰ *Patin* καὶ *Saint-Marc Girardin*

Ἡ Ἀλκηστις εἶναι ἴσως τὸ τολμηρότατον τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τολμηρότατος τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν. Πόσαι ἀντιθέσεις ἐπίτηδες ἐν αὐτῷ συνηθροισμέναι! Μετὰ ποίας τέχνης τίθησιν ὁ ποιητὴς ἀκαταπαύστως τὸ κακὸν πλησίον τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ἄσχημον πλησίον τοῦ ὡραίου καὶ τὸν ἐγωῖσμον πλησίον τῆς αὐταπαρνήσεως. Ἐλέχθη περὶ τοῦ Σωκράτους ὅτι μεταβιβάσας τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς θεωρίας εἰς τὴν πράξιν κατεβίβασεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν· ὁμοίον τι ἐποίησεν ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ τραγωδίᾳ αἶρων τοὺς μυθικοὺς πέπλους τῶν παραδόσεων καὶ ἀποκαλύπτων τὴν ἀληθῆ τῆς ἀνθρωπότητος εἰκόνα.

Ἡ παράδοσις ἡ χρησιμεύσασα ὡς βάσις ἐν τῇ τραγωδίᾳ ταύτῃ τοῦ Εὐριπίδου ἦτο ἀπλουστάτη. Ὁ Ἀπόλλων φιλοξενηθεὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀδμήτου κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἐξορίαν του, ἠτήσατο παρὰ τῶν Μειρῶν ὅπως ὁ Ἀδμητος μέλλων τελευτᾶν παράσχη τὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐκόντα ἀποθανοῦμενον ἵνα ἴσον τῷ προτέρῳ χρόνον ζήσῃ. Οὐδετέρου δὲ τῶν γονέων ἐθελήσαντος ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἀποθανεῖν, Ἀλκηστις ἡ σύζυγος τοῦ Ἀδμήτου παρέδωκεν ἑαυτὴν ἐκουσίως

εἰς τὸν θάνατον· μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς συμφορᾶς ἐλθὼν ὁ Ἡρακλῆς καὶ θαυμάσας τὴν ἀρετὴν τῆς γυναικὸς ἠλευθέρωσε τὴν Ἀλκίστιν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ θανάτου καὶ παρέδωκεν αὐτὴν πάλιν εἰς τὸν σύζυγόν της. Ἐπὶ τοῦ ἀπλουστάτου ταύτου μύθου βασιθεὶς ὁ Εὐριπίδης ἐδημιούργησε τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ τοῦτο τὸ πλήρες ζωηροτάτων καὶ τραγικωτάτων οἰκογενειακῶν αἰσθημάτων.

Πρὸ τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ὑποθέσεώς του παρουσιάζει ὁ ποιητὴς τὸ θαυμαστόν διὰ σκηνῆς ὅπως πρωτοτύπου. Ὁ θεατὴς βλέπει κατὰ πρῶτον τὸν Ἀπόλλωνα ἐξερχόμενον ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀδμήτου· ἐξέρχεται δὲ ὁ Ἀπόλλων διότι δὲν θέλει νὰ γείνη μάρτυς τοῦ θανάτου τῆς Ἀλκήστιδος, ἥς ἡ τελευταία στιγμὴ προσεγγίζει· συναντήσας δὲ εἰς τὴν θύραν τὸν θάνατον πορευόμενον εἰς τὸ θυμὰ του συνάπτει μετ' αὐτοῦ σφοδρὰν λογομαχίαν προσπαθὼν νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ τρέψῃ τὸ βέλος τοῦ εἰς τοὺς γέροντας γονεῖς τοῦ Ἀδμήτου ἢ τουλάχιστον νὰ περιμείνῃ τὸ γῆρας τῆς Ἀλκήστιδος· ἀλλ' ὁ σκληρὸς θάνατος μένει ἄκαμπτος καὶ οὕτως ὁ Ἀπόλλων ἀπέρχεται ἄπρακτος προαναγγέλλων ὅμως εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ Ἀλκηστις δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ εὕρῃ τὸν ἑλευθερωτὴν της.

Ἡ σκηνὴ μένει κενὴ καὶ μετ' ὀλίγον καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ χοροῦ συγκαιμένου ἐκ γερόντων τῆς πόλεως τῶν Φερρῶν, οἵτινες πλήρεις ἀνησυχίας καὶ ἀγωνίας ἔρχονται νὰ πληροφορηθῶσι περὶ τῆς τύχης τῆς βασιλίσσης των, τῆς ὁποίας τὴν ἀφοσίωσιν θαυμάζουσι καὶ θρηνοῦσιν. Ἡ μεγάλη σιωπὴ ἡ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ ἐπικρατοῦσα πείθει αὐτὸν ὅτι ἡ Ἀλκηστις ζῇ ἀκόμη καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀναπέμπουσιν ὑπὲρ αὐτῆς θερμοτάτας εὐχὰς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἰδίως εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν σωτῆρα τοῦ Ἀδμήτου. Οἱ λόγοι τῶν γερόντων τούτων, οἵτινες ἐν τῇ σκηνῇ ἀντιπροσωπεύουσι τὸν λαόν, ἡ ἐλπίς των, ἡ ἀπελπισία των, ἡ ἀμφιβολία των, τὰ συμπεράσματά των καὶ ἐπὶ τέλους ἡ ἀνυπομονησία καὶ ἡ ἐδυνηρὰ περι-

ἐργειά των ἐξεικονίζουσι πιστῶς ὁποῖαν ἐν-
τύπωσιν προὔξενεν εἰς τὴν πόλιν ἢ ὑπὲρ
τοῦ Ἀδμήτου ἀφοσίωσις τῆς Ἀλκῆστιδος.

Ἡ πρώτη θεράπαινα τοῦ Ἀδμήτου
ἐξέρχεται μετ' ὀλίγον ἐκ τῶν ἀνακτόρων
δακρυρροῦσα· ἐρωτᾶται μετὰ σπουδῆς ὑπὸ
τῶν γερόντων καὶ διηγείται φυσικώτατα
καὶ παθητικώτατα τὰς λυπηρὰς προπαρα-
σκευὰς τοῦ θανάτου τῆς Ἀλκῆστιδος· ἀλλ'
ὅς ἀκούωμεν αὐτὴν τὴν θεράπαιναν.

« Ἀμα αἰσθάνθησα ἡ Ἀλκῆστις προσεγ-
γίσασαν τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου της, λέ-
γει ἡ θεράπαινα, ἔλυσσε τὸ λευκὸν σῶμά
της ἐν ποταμίῳς ὕδασι καὶ ἐκβαλοῦσα ἐκ
τῶν κεδρίνων κιβωτίων της τὰ πλούσια
αὐτῆς ἐνδύματα ἐνεδύθη εὐπρεπῶς· ἔπειτα
δὲ σταθεῖσα πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἑστί-
ας, «ὦ Δέσποινα, εἶπεν, ἐτοίμη εἰμι νὰ πο-
ρευθῶ εἰς τὰς σκοτεινὰς μονὰς τοῦ Ἄδου
προσπίπτω εἰς τοὺς πύδας σου διὰ τελευ-
ταίαν φορὰν καὶ αἰτοῦμαι παρὰ σοῦ νὰ
προστατεύσῃς τὰ ὀρφανεύόμενα τέκνα μου.
Δὸς, ὦ Θεά, εἰς τοῦτον μὲν φίλην σύζυγον,
εἰς ταύτην δὲ γενναῖον ἄνδρα· δὸς νὰ μὴ
ἀποθάνωσι προῶρως ὥς ἡ μήτηρ των ἀλλ'
εὐδαίμονες νὰ συμπληρώσωσι τὸν βίον των
ἐν τῇ πατρικῇ των γῇ. » Μετὰ δὲ ταῦτα
περιερχομένη ὄλους τοῦ ἀνακτόρου τοὺς
βωμοὺς ἔστεφεν αὐτοὺς διὰ χλοερᾶς μυρσί-
νης χωρὶς νὰ κλαύσῃ, χωρὶς νὰ στενάξῃ,
χωρὶς νὰ μεταβληθῇ ἡ ὥραία ὄψις της ὑπὸ
τῆς παρούσης συμφορᾶς· ἀλλ' ὅτε εἰσελθοῦ-
σα εἰς τὸν κοιτῶνά της εἶδε τὴν κλίνην
της, τότε πλέον μὴ δυναμένη νὰ κρατήσῃ
τὰ δάκρυά της, εἶπεν· «ὦ λέκτρον, χαῖρε!
δὲν δύναμαι νὰ σὲ μισήσω ἂν καὶ μὲ ἀπώ-
λεσας· ἀποθνήσκω μὴ θέλουσα νὰ προδώσω
τὸν σύζυγόν μου· θὰ σὲ ἀποκτήσῃ ἄλλη
γυνὴ σωφρονεστέρα μὲν οὐχὶ εὐτυχεστέρα
δ' ἴσως· ὁ ἄφ' οὗ δὲ ἐκορέσθη κλαίονσα ἔ-
πесεν ἐπὶ τῆς κλίνης της· τὰ τέκνα της
τὴν ἐκράτουν ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων της κλαί-
οντα· αὐτὴ δὲ λαμβάνουσα αὐτὰ εἰς τὰς
ἀγκάλας της τὰ ἡσπάζετο ἀκόρεστα τὸ ἐν
μετὰ τὸ ἄλλο· ἔκλαιον δὲ καὶ πάντες οἱ
θεράποντες θρηνοῦντες τὴν συμφορὰν τῆς

δεσποίνης των· αὕτη τείνουσα τὴν δεξιάν
της προσηγόρευε πάντας καὶ ἀντιπροσηγο-
ρεῖτο ὑπὸ πάντων. »

Ἡ Ἀλκῆστις λοιπὸν εἶναι, κατὰ τὴν
διήγησιν τῆς θεραπαίνης, ἡ τρυφερωτάτη
τῶν μητέρων, ἡ καλλίστη τῶν δεσποινῶν
καὶ ἡ μᾶλλον ἀφωσιωμένη τῶν συζύγων·
πῶς νὰ μὴ τὴν ἀγαπήσῃ, πῶς νὰ μὴ τὴν
θαυμάσῃ καὶ πῶς νὰ μὴ τὴν κλαύσῃ τις;
Ὁ Εὐριπίδης ὅστις ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀλή-
θειαν τῶν πραγμάτων ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ
ιδεώδους φαίνεται ὅτι ἠθέλησε νὰ παρα-
στήσῃ ἐν τῷ δράματι τοῦτω τὸν πλήρη τύ-
πον ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ ὅλων τῶν χα-
ρίτων τῆς γυναικός. Μεταξὺ προσέτι ὅλων
τῶν ἀπλῶν καὶ συγκινητικῶν ἐκφράσεων
τῆς διηγήσεως ἀξιοπαρατήρητον εἶναι καὶ
τὸ ὅτι ἡ θεράπαινα τελευτᾷ τὸν λόγον αὐ-
τῆς μετὰ τὴν ἐνδειξιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐ-
νοίας τῆς δεσποίνης πρὸς τοὺς θεράποντας.
Κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς ἡρώιδος τοῦ εὐ-
δὲν τῶν δρώντων προσώπων παραμελεῖ ὁ
ποιητὴς· διότι καὶ αὐτὰ τὰ ὑποδεέστερα
πρόσωπα ἐλκύουσι τὴν προσοχὴν τοῦ καὶ
λαμβάνουσιν ἐκ τῆς τέχνης τοῦ τύπον καὶ
ἐκφράσιν διακριτικὴν.

Μέχρι τοῦδε ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ
θεατοῦ ἡ διαμάχη τῶν δύο θεοτήτων, τοῦ
Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ θανάτου, περὶ τῆς τύ-
χης τῆς Ἀλκῆστιδος· ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ἀ-
γωνία τῶν γερόντων καὶ ἡ διήγησις τῶν
θλιβερῶν σκηνῶν τῶν συμβαινουσῶν ἐντὸς
τῶν ἀνακτόρων διὰ τὴν προσεγγίζουσαν
συμφορὰν τῆς ἡγεμονίδος. Ἰκανὸν χρόνον
ἀπνησχόλησε τὴν φαντασίαν ἡμῶν ἡ Ἀλ-
κῆστις ἀποῦσα· εἶναι καιρὸς νὰ ἐμφανισθῇ
ἐνώπιον ἡμῶν, ἡ δὲ θεὰ αὐτῆς ἡ τοσοῦτον
περιμενομένη καὶ τοσοῦτον ποθουμένη θὰ
φέρῃ εἰς τὸν κολοφῶνα τὸν οἶκτον καὶ τὴν
συμπάθειαν τοῦ θεατοῦ. Ἀλλὰ τί θὰ ὀδη-
γήσῃ εἰς τὴν σκηνὴν ἐκείνην, ἥτις θεωρεῖ-
ται ὡς ἤδη ἀποθνήσκουσα ὥς ἄνευ δυνάμε-
ως, ἄνευ πνοῆς; ὁ πόθος τοῦ νὰ ἴδῃ μίαν ἀ-
κόμη φορὰν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, τὸ φῶς ἐ-
κείνο πρὸς ὃ μετὰ τῆς ἀγάπης ἅμα καὶ
λύπης στρέφουσι πάντοτε τὰ βλέμματά

τιων πάντες οἱ ἥρωες τῆς ἑλληνικῆς σκη-
νῆς.

Οὕτω λοιπὸν παρσκευασμένος ὁ θε-
ατῆς νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ θαυμάζῃ τὴν Ἀλ-
κηστιν βλέπει αὐτὴν ἐπὶ τέλους ἐμφανι-
ζομένην, ὑπὸ τῶν θρηνοῦντων τέκνων τῆς
συνοδοευμένην καὶ ὑπὸ τοῦ συζύγου τῆς
ὑποστηριζομένην καὶ ὀδηγομένην. Ἐνῶ δὲ
λέγει τὸ ὕστατον χαίρει εἰς τὸ φῶς τῆς ἡ-
μέρας, εἰς τὸν σύζυγόν τῆς, εἰς τὰ τέκνα τῆς,
εἰς τὴν στέγην τῆς, εἰς τὴν πατρίδα τῆς,
ἐν ᾧ παράφορος ἡδὴ νομίζει ὅτι βλέπει
πλησίον τῆς τὸν πορθμέα τοῦ Ἀδου, ὁ σύζυ-
γὸς τῆς θλίβει αὐτὴν ἐν τῷ κόλπῳ του καὶ
μὴ δυνάμενος νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀπειλοῦ-
σαν αὐτὸν συμφορὰν, ἥτις εἶναι ἡδὴ ἡμιτε-
τελεσμένη, ἐξορκίζει τὴν Ἀλκηστιν νὰ προσ-
παθῇ νὰ ζήσῃ παντὶ σθένει, ἀλλ' αὕτη
οὐδεμίαν προσοχὴν δίδει εἰς τὴν φαινομέ-
νην ταύτην τοῦ συζύγου τῆς ἀφοσίωσιν.
Μία μόνη σκέψις, σκέψις ἥτις πρωτεύει
πάντοτε πασῶν τῶν σκέψεων ἐν τῇ καρδίᾳ
πάσης μητρὸς, ἀναβάλλει ἀκόμη τὴν μοι-
ραίαν στιγμὴν· αὕτη δὲ εἶναι ὅπως κάμῃ
εἰς τὸν σύζυγόν τῆς τὴν ἐπομένην λίαν ἐκ-
φραστικὴν καὶ λίαν συγκινητικὴν παράκλη-
σιν ὑπὲρ τῶν τέκνων τῆς.

«Ἀδμητε, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει οὕτα
θέλω πρὶν ἀποθάνω νὰ σοι εἶπω τὴν τελευ-
ταίαν μου ἐπιθυμίαν. Ἀποθνήσκω ὑπὲρ
σοῦ· ἐν ᾧ δὲ ἡδυνάμην νὰ λάβω σύζυγον,
ὄντινα ἡθέλον ἐκ τῶν Θεσσαλῶν, καὶ νὰ κά-
θῃμαι ἐπὶ τοῦ θρόνου εὐτυχῆς, δὲν ἡθέλη-
σα νὰ ζήσω ἀποσπασθεῖσα σοῦ μετὰ παί-
δων ὀρφανῶν, οὐδὲ ἐφείσθην τῆς νεότητός
μου ἔχουσα δῶρα ἐφ' οἷς ἐτερπόμεν. Ὁ
πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ σου σὲ ἐγκατέλιπον·
ἐν προβεβηκυῖα ἡλικίᾳ ἡδὴ ὄντες καὶ οὐδε-
μίαν ἐλπίδα ἔχοντες νὰ ἀποκτήσωσιν ἄλ-
λο τέκνον, ἡδύναντο βεβαίως νὰ θυσιάσωσι
τὴν ζωὴν των ἐνδόξως ὑπὲρ τοῦ μονογε-
νοῦς υἱοῦ των· οὕτω δὲ καὶ ἐγὼ θὰ ἔζω
καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ· ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὲν ἔ-
γιναν, σὺ δὲ ἀπόδος μοι ἀντὶ τούτων ἀ-
ξίαν μὲν οὐχὶ δικαίαν, ὅμως χάριν. Ἀγα-
πᾷς βεβαίως τούτους τοὺς παῖδας ὅχι ὀλι-

γώτερον ἐμοῦ· ἄφες λοιπὸν αὐτοὺς κυρίους
ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ διὰ παντὸς καὶ μὴ δώ-
σης εἰς αὐτοὺς ἄλλην μητέρα, ἥτις θὰ ἦναι
ἴσως ἀναξία ἐμοῦ· μὴ δώσης εἰς αὐτοὺς, σὲ
ἐκτεύω, μητρειάν.

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ ἐπιούσα μητρειὰ τέκνοις
τοῖς πρόσθ' ἐχίδνης οὐδὲν ἡπιωτέρα.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀδμητος ὑπεσχέθη ὅτι δὲν
θὰ λάβῃ ἄλλην σύζυγον, συνάπτεται μεταξὺ
αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀλκήστιδος ὁ ἐπόμενος λίαν
συγκινητικὸς διάλογος.

Ἀλ. ὦ παῖδες, ὑμεῖς αὐτοὶ ἠκούσατε
τὸν πατέρα ὑμῶν λέγοντα ὅτι δὲν θὰ δώσῃ
εἰς ὑμᾶς ἄλλην μητέρα οὔτε θὰ ἀτιμάσῃ ἐ-
μέ.

Ἀδ. Καὶ τώρα ἀκόμη λέγω τοῦτο καὶ
θὰ ἐκτελέσω τὴν ὑπόσχεσίν μου ταύτην.

Ἀλ. Ἐπὶ τούτοις λοιπὸν τοῖς ὅροις δέ-
χου ἐκ τῆς χειρός μου τούτους τοὺς παῖδας.

Ἀδ. Δέχομαι φίλον δῶρον ἐκ φίλης χει-
ρός.

Ἀλ. Γενοῦ νῦν εἰς ταῦτα τὰ τέκνα μή-
τηρ ἀντ' ἐμοῦ.

Ἀδ. Πολὺ ἀνάγκη εἶναι νὰ πράξω τοῦτο
ἀφ' οὗ θὰ στερηθῶσι σέ.

Ἀλ. ὦ τέκνα, ὅτε ἔπρεπε νὰ ζῶ ἀπο-
θνήσκω.

Ἀδ. Οἶμοι τί νὰ πράξω μένων ἔνευ σοῦ;

Ἀλ. Ὁ χρόνος θὰ σε καταπραΐνῃ.

Ἀδ. Λάβε καὶ ἐμέ, πρὸς θεοῦ, λάβε καὶ
ἐμέ μετὰ σοῦ εἰς τὸν ἄδην, ὦ γύναι.

Ἀλ. Ἀρκῶ ἐγὼ ἀποθνήσκουσα ὑπὲρ σοῦ.

Ἀδ. ὦ δαίμον ὁποίας σιζύγου μὲ ἀπο-
στερεῖς.

Ἀλ. Οἱ ὀφθαλμοί μου σκοτίζονται ἡδὴ.

Ἀδ. Θὰ καταστραφῶ, ὦ γύναι, ἂν με
ἀφῆσης.

Ἀλ. Δὲν ὑπάρχω πλέον· μὴ με καταριθ-
μῇτε μεταξὺ τῶν ζώντων.

Ἀδ. Ὑψῶσον τὴν κεφαλὴν σου· μὴ ἀφί-
νῃς τὰ τέκνα σου.

Ἀλ. Εἶθε νὰ ἡδυνάμην· ἀλλὰ χαίρετε, ὦ
τέκνα.

Ἀδ. Βλέψον πρὸς αὐτὰ, βλέψον.

Ἄλ. Δὲν εἶμαι πλέον τίποτε!

Ἄδ. Τί ποιεῖς; ἀφίνεις ἡμᾶς;

Ἄλ. Χαίρετε!!

Ἄδ. Οἷοι ἀπόλωλα ὁ δυστυχής!!!

Μετ' ὀλίγον ἀκούεται ἡ ἀπαισία φωνὴ τοῦ χοροῦ λέγοντος.

«Ἐπαυσε τοῦ νᾶ ζῆ' δὲν ὑπάρχει πλέον τοῦ Ἀδμήτου ἡ γυνή!»

Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο τὴ ἄρρεν τῶν τέκνων τῆς Ἀλκῆστιδος παραδίδεται εἰς σπαραξικαρδίους θρήνους διὰ τὴν στέρησιν τῆς μητρὸς, ὁ δὲ Ἀδμητος ἐνδίδων κατὰ μικρὸν εἰς τὰς παρηγορίας τῶν γερόντων ἐπιβάλλει σιγὴν εἰς τὴν λύπην του καὶ παραγγέλλει νὰ γείνη ἡ κηδεῖα βασιλικὴ καὶ νὰ πενθήσωσιν ὅλοι ἐν γένει οἱ ὑπήκοοί του· τὸ δὲ πένθος ἄρχεται ἀπὸ ἀσμάτων ἐν οἷς ἐξυμνεῖται μεγαλοπρεπῶς ἡ ἥρωϊκὴ ἀφοσίωσις τῆς Ἀλκῆστιδος.

Ἐνταῦθα τελευτᾷ τὸ πρῶτον μέρος τῆς τραγωδίας ταύτης ἐν ᾗ θαυμάζει τις τὴν τελείαν ὠραιότητα καὶ πρὸ πάντων τὴν καταπληκτικὴν γονιμότητα τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ, ὅστις διὰ τὰ αὐτὰ αἰσθήματα εὐρίσκει ἄπειρον ποικιλίαν ἐκφράσεων. Ἡ λύρα τοῦ Εὐριπίδου ἔχει ὀλίγας χορδὰς ἀλλ' ἡ χεὶρ αὐτοῦ γνωρίζει νὰ ἐξάγῃ ἄπειρον πλοῦτον ἁρμονιῶν. Ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς ἀποχαιρετισμῷ ἡ Ἀλκῆστις οὔτε ψευδὲς μεγαλῆον οὔτε ἐπιτετηδευμένην γενναιοψυχίαν ἔχει· παραδίδεται εἰς ὅλην τὴν θλίψιν γυναικὸς εὐτυχούσης καὶ ἐγκαταλείπουσας τὴν ζωὴν εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας της· ἀλλὰ ἡ λύπη αὕτη οὐδὲν ἔχει τὸ πικρόν· διότι ὁ θάνατος αὐτῆς εἶναι ἐκούσιος. Δὲν ὑποκρίνεται οὐδὲ ὑποκρύπτει τὴν βαθεῖαν λύπην μητρὸς ἐγκαταλείπουσας τὰ τέκνα της καὶ γνωρίζει τὴν ἀξίαν τῆς θυσίας της. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ Εὐριπίδης στρέφει ὅλην τὴν πρῶτον τῶν θεατῶν εἰς τὴν ἥρωϊδα του μένων πιστὸς εἰς τὴν παράδοσιν. Οἱ νεώτεροι διέστρεψαν τὸν μῦθον δόντες καὶ εἰς τὸν Ἀδμητον ἴσον ἡρωισμόν. Γυνὴ νὰ θυσιάσθῃ ὑπὲρ τοῦ συζύγου της, ἔστω, λέγουσιν, ἀφ' οὗ οὕτω θέλει ὁ μῦθος· ἀλλὰ τὸ νὰ δεχθῇ σύζυγος

ταύτην τὴν θυσίαν, τοῦτο εἶναι ἀδύνατον καὶ ἀσύμφωνον πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν τραγικῶν ἡθῶν· ἐμβάλλουσι λοιπὸν ἴσην ἀφοσίωσιν καὶ εἰς τὸν Ἀδμητον καὶ οὕτω καταστρέφεται μὲν ἡ παράδοσις, καταστρέφεται δὲ τὸ βιβλὸν πάθος τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τῆς Ἀλκῆστιδος, ὅστις ἐθαυμάσθη ὑφ' ὅλου τοῦ κόσμου, καταστρέφεται τὸ σπάνιον καὶ μοναδικὸν παράδειγμα τῆς συζυγικῆς ἀγάπης, ὁ δὲ θεατὴς ἀντὶ ἐνὸς ἔχει ἐνώπιόν του δύο ἴσους ἥρωας καὶ ἀγνοεῖ τίνα πρέπει νὰ θαυμάσῃ καὶ τίνα νὰ οἰκτείρῃ περισσότερον!!

Β'.

Ἀλλὰ τραγωδία ἥτις εὐθὺς ἐν τῇ ἀρχῇ της ἐφθασεν εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν τοῦ πάθους δὲν δύναται νὰ διαμείνῃ ἐν αὐτῷ· πρέπει πάντως νὰ μεταβάλῃ πορείαν καὶ τοῦτο συνέβη ἐν τῇ παρούσῃ τραγωδίᾳ ἥτις ἀρχίσασα ἀπὸ τῶν δακρύων τελευτᾷ εἰς χαρὰν καὶ σχεδὸν εὐθυμίαν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τραγωδίας, ἐν ᾧ ἀναμιγνύονται δύο ἀντίθετα αἰσθήματα, ἡ λύπη καὶ ἡ χαρὰ, καὶ ὅπερ ὑπὸ τινων μὲν ἀπεδοκιμάσθη, ὑπὸ τινων δὲ ἐπεκροτήθη, σήμερον δὲ εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον εὐνοουμένων εἰδῶν τῆς ποιήσεως, δὲν εἶναι ἐπινόημα τῶν νεωτέρων χρόνων, ὡς κοινῶς νομίζεται, ἀλλ' ἀναβαίνει τοῦλάχιστον μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Εὐριπίδου. Τὸ δεῦτερον τοῦτο μέρος τῆς τραγωδίας τοῦ πραγματεύεται ὁ ποιητὴς οὐχὶ μετὰ ὀλιγωτέρας τόλμης οὔτε μετὰ ὀλιγωτέρου πάθους. Ἐν ᾧ ὁ Ἀδμητος μετὰ τῶν τέκνων του καὶ τῶν θεραπόντων του καὶ μετὰ τοῦ χοροῦ θρηνεῖ τὴν πρὸ μικροῦ ἀποθανοῦσαν Ἀλκῆστιν, εἰς ξένος ἐμφανίζεται εἰς τὴν θύραν τῶν ἀνακτόρων· εἶναι ὁ Ἡρακλῆς ὅστις πορευόμενος πρὸς ἐκτέλεσιν ἐνὸς τῶν ἀθλῶν του ἔρχεται νὰ αἰτήσῃ φιλοξενίαν παρὰ τῷ Ἀδμήτῳ. Οἱ ξένοι εἶναι ἱερὰ πρόσωπα· πρέπει νὰ τοὺς δεχθῇ τις, πρέπει μάλιστα νὰ κρύψῃ εἰς αὐτοὺς τὴν συμφορὰν καὶ τὸ πέν-

θος τῆς οἰκίας εἰς ἣν εἰσέρχονται· διότι ἂν μάθωσι τοῦτο δὲν θὰ εἰσέλθωσι καὶ θὰ βιασθῶσιν οὕτως οἱ νόμοι τῆς φιλοξενίας οἱ τῶσον σεβαστοὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὁ Ἄδμητος λοιπὸν, ὅστις εἰ καὶ βαρέως πενθῶν δὲν θέλει νὰ παραλείψῃ τὸ καθῆκον τοῦτο, κατορθῶναι νὰ κρύψῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν ξένον του διὰ λόγων ἀμφιβόλων καὶ νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ μείνῃ μὴ πιστεύοντα ὅτι αἱ παρασκευαζόμεναι ἐπικηδεῖοι πομπαὶ ἐγίνοντο δι' αὐτὴν τὴν σύζυγον τοῦ Ἄδμήτου. Ἡ ἀπάτη αὕτη τοῦ Πρακλέους θεωρεῖται ὑπὸ τινῶν ἀπίθανος· ἀλλ' ἐκ ταύτης παράγει ὁ Εὐριπίδης ὡραιότατην σκηνήν, καθ' ἣν ὁ μὲν Ἄδμητος κρύπτων ἀκουσίως τὴν λύπην του ἀπὸ τῶν βλεμμάτων τοῦ ξένου ἐλκύει πλείονα συμπαθειαν ἐκ μέρους τῶν θεατῶν, ὁ δὲ χορὸς διὰ θαυμασιῶν ἐκφράσεων ἐξυμνεῖ τὴν ἄκραν φιλοξενίαν τοῦ οἴκου τοῦ Ἄδμήτου, ἐνῶ ἐφιλοξενήθη ποτὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἐξορίαν του· συγχρόνως δὲ δεικνύεται ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβεια τοῦ Ἄδμήτου καὶ προπαρασκευάζεται ἡ λύσις τοῦ δράματος.

Ὁδηγηθέντος τοῦ Πρακλέους εἰς τὸ μέρος τῆς οἰκίας τὸ προωρισμένον τοῖς ξένοις ἄρχεται ἡ ἐκ τῶν ἀνακτόρων ἐξοδος τῆς ἐπικηδείου πομπῆς· κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην παρουσιάζεται ὁ πατὴρ τοῦ Ἄδμήτου ὁ γέρον Φέρης κομίζων πλούσια δῶρα, ὅπως κοσμήσῃ τὸν νεκρὸν ἐκείνης, ἥτις διὰ τῆς ἀφοσιώσεώς της ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ του. Πλτσιασας δὲ «Ἐρχομαι, ὦ τέκνον μου, λέγει, συμπάσχων σοι διὰ τὴν συμφορὰν σου, καθ' ὅσον οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν ἐξερέθης ἐναρέτου καὶ σώφρονος γυναικός· ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰ καὶ δυσάρεστα πρέπει νὰ τα ὑποφέρῃ τις· δέχου δὲ τοῦτον τὸν στολισμὸν καὶ θάψον αὐτὸν μετ' αὐτῆς· διότι πρέπον εἶναι νὰ τιμηθῇ τὸ σῶμα ταύτης, ἥτις, ὦ τέκνον, ἀπέθανεν ὑπὲρ σου καὶ δέν με κατέστησεν ἄπαιδα οὐδὲ με ἀφῆκε νὰ διέλθω οἰκτρὸν γῆρας ἄνευ σοῦ, κατέστησε δὲ ἐνδοξον τὸν βίον της ὑπομείνασα τοῦτο τὸ γενναῖον ἔρ-

γον· ὦ σὺ, ἥτις τοῦτον μὲν ἔσωσας, ἡμᾶς δ' ἀνέστησας, χαῖρε! εἴθε νὰ εὐτυχῇς καὶ ἐν τῷ ᾄδῃ! Τοιοῦτους γάμους λέγω ὅτι πρέπει νὰ συνάπτη τις ἢ νὰ μὴ νυμφεύηται παντελῶς!»

Πρὸς τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς ἀποκρίνεται μετὰ προδράς ἡ ἀνανακτήσεως ὁ υἱός.

«Οὔτε προσκληθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, λέγει, ἤλθες εἰς τοῦτον τὸν τάφον οὔτε τὴν παρουσίαν σου ταύτην θεωρῶ εὐμενῇ οὔτε τὸν στολισμὸν σου τοῦτον αὕτη ποτὲ θὰ περιβληθῇ. Τότε ἔπρεπε νὰ συμπάσχῃς μετ' ἐμοῦ ὅτε ἐγὼ κατεστρεφόμενην· σὺ δὲ ἀποστὰς καὶ ἀφήτας νὰ ἀποθάνῃ ἡ νεαρὰ αὕτη γυνὴ ἀντὶ σοῦ τοῦ γέροντος, ἔρχεσαι ἔπειτα νὰ θρηνήσῃς τὸν νεκρὸν αὐτῆς; δὲν ἦσο λοιπὸν πατὴρ μου γνήσιος ὡς ἐδειξας δοκιμασθεὶς. Βεβαίως σὺ ὑπερβαίνεις πάντα ἄλλον κατὰ τὴν ἀνανδρίαν, ὅστις ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου σου ὦν δὲν ἐτόλμησας νὰ ἀποθάνῃς ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ σου ἀλλ' ἀφῆκας νὰ ἀποθάνῃ ἡ ξένη αὕτη γυνή, ἣν ἐγὼ δικαίως καὶ μητέρα καὶ πατέρα θεωρῶ. Καὶ ὁμως ἐνδοξον ἔργον θὰ ἔπραττες ἀποθνήσκων ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ σου καὶ μάλιστα ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ ὦν καὶ μάλιστα τυχὼν ὅσα εὐχεται νὰ τύχῃ πᾶς ἀνὴρ εὐδαιμονῶν· ἔζησας μὲν βασιλεὺς, εἶχες δὲ διάδοχον ἐμὲ καὶ ἀποθνήσκων δὲν θὰ ἄφινες εἰς ξένον τὸν θρόνον σου. . . . Ὑπαγε λοιπὸν νὰ ἀποκτήσῃς ἄλλους παῖδας οἵτινες θὰ σε γηροκομήσωσι καὶ θὰ σε θάψωσιν ἀποθανόντα· διότι κατ' οὐδένα τρόπον θὰ τύχῃς τούτων τῶν τιμῶν παρ' ἐμοῦ. Μάτην λοιπὸν ἐπικαλοῦνται οἱ γέροντες τὸν θάνατον! μάτην ψέγουσι τὸν μακρὸν χρόνον τῆς ζωῆς! ὅταν ὁ θάνατος ἔλθῃ ἐγγύς, οὐδεὶς θέλει νὰ ἀποθάνῃ καὶ τὸ γῆρας δὲν εἶναι τότε βαρύν.»

«Ἄγαν ὑβρίζεις, ὦ παῖ, ἀποκρίνεται ὁ πατὴρ· νεανικοῦς δὲ λόγους ῥίψας εἰς ἡμᾶς δὲν θὰ ἀπέλθῃς ἄνευ ἀπαντήσεως. Ἐγὼ σὲ ἐγέννησα μὲν καὶ σε ἔθρεψα δεσπότην τούτων τῶν οἰκῶν μου οὐδόλως ὁμως ἐφείλω νὰ ἀποθάνω ὑπὲρ σοῦ· διότι δὲν παρέλαβον τὸν νόμον τοῦτον πατρῶον οὐδ' ἐλληνικόν· γίνωσκε δὲ ὅτι διὰ σεαυτὸν ἐγεννήθης δυσ-

τυχής ἢ εὐτυχής· ὅσα δὲ ἔπρεπε νὰ λάβῃς παρ' ἐμοῦ ἔχεις ταῦτα· πολλῶν μὲν ἄρχεις, πολυπλέθρους δὲ γαίας θά σοι ἀφήσω· ταῦτα ἔλαβον καὶ ἐγὼ παρὰ τοῦ πατρός μου. Εἰς τί λοιπὸν σὲ ἠδίκησα; τίνας σὲ ἀποστερῶ; μὴ θνήσκε σὺ ὑπὲρ ἐμοῦ, οὐδ' ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ· χαίρεις σὺ ζῶν ὁ δὲ πατήρ σου νομίζεις ὅτι δὲν χαίρει βλέπων τοῦτο τὸ φῶς; βεβαίως πολὺς μὲν εἶναι ὁ ἐν τῷ ἄδῃ βίος μικρὸς δὲ ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ἄλλ' ὅμως γλυκύς· σὺ δὲ ἀναιδῶς ἐπιθυμήσας νὰ ζήσης, καὶ φονεύσας ταύτην κατηγορεῖς ἐμὲ ὡς ἄνανδρον ὁ καλὸς σὺ νεανίας ὁ κάκιστα ὑπὸ τῆς γυναικὸς ταύτης ἠττηθεῖς; σοφῶς ἐπενόησας νὰ μὴ ἀποθάνῃς ποτὲ ἂν κατορθόνῃς νὰ πείθῃς πάντοτε τὴν γυναῖκά σου νὰ ἀποθνήσκῃ ὑπὲρ σοῦ· σιώπα· νόμιζε δὲ ὅτι ἂν σὺ ἀγαπᾷς τὴν ζωὴν σου, οὐδεὶς μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ.»

Ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ ἔρχονται εἰς χεῖρας δύο μέγιστοι ἐγῶισταὶ κατηγοροῦντες καὶ ὑβρίζοντες ἀλλήλους· τοῦτο εἶναι φυσικώτατον καθ' ὅσον αἱ κακίαι οὐδέποτε συγχωροῦσιν ἀλλήλας· ὁ ἐγῶιστῆς μάλιστα ἅτε ἀναφέρων τὰ πάντα εἰς ἑαυτὸν εἶναι ἀμείλικτος τοῦ ἐγῶιστοῦ. Ἐν τῷ ἀπλῷ αὐτοῦ ἐγῶισμῷ δὲν ἐννοεῖ ὁ Ἀδμητος πῶς ὁ πατήρ του δὲν σπεύδει εἰς τὸν θάνατον ἀφ' οὗ πρόκηται περὶ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ υἱοῦ του καὶ τῆς νύμφης του. Ἀλλ' ὅταν τις τακτοποιῇ τὰ ἑαυτοῦ δαπάνη ἄλλου τινός, ὁ ἄλλος οὗτος ἀνθίσταται εἰς τὰ σχέδια αὐτοῦ ταῦτα· τοῦτο ποιεῖ καὶ ὁ γηραιὸς Φέρης, ὅστις θέλει νὰ ζήσῃ τὸν ὀλίγον χρόνον ὅστις τῷ ὑπολείπεται εἰσέτι. Ἐν τῷ περὶ τῆς ζωῆς τούτῳ ἀγῶνι πατήρ καὶ υἱὸς σκέπτονται ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ. Ὁ ἐγῶισμὸς τοῦ υἱοῦ ἐξεγείρει καὶ προσκαλεῖ τὸν ἐγῶισμὸν τοῦ πατρός· ἀλλ' ἐν τῇ διαμάχῃ ταύτῃ ὑπὲρ τίνας πρέπει νὰ ταχθῇ τις; Ὑπὲρ οὐδενός· Μάτην λέγει ἡμῖν ὁ Ἀδμητος ὅτι οἱ παῖδες δικαιοῦνται νὰ ἀπολαύσῃ πλείονος ἀγάπης ἐκ μέρους τῶν γονέων· αἱ παῖδες οἱ ἔχοντες πλήρες δικαίωμα ἐπὶ τῆς πατρικῆς ἀγάπης δὲν εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες θεωροῦσιν

ὡς ὄντα ὑποδεέστερα ἑαυτῶν καὶ τὸν πατέρα καὶ ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν. Ὁ Ἀδμητος ἀγαπᾷ ἑαυτὸν τόσον πολὺ ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων οὔτε αὐτοῦ τοῦ πατρός του. Μόνη ἡ σύζυγός του ἀγαπᾷ αὐτὸν μέχρι τῆς θουτίας καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς τῆς· διότι ἡ γυνὴ δὲν βλέπει τὰ ἐλαττώματα ἐκείνου, ὃν περιπαθῶς ἀγαπᾷ. Μάτην πάλιν ὁ Φέρης λέγει ἡμῖν ὅτι εἶναι πατήρ καὶ ἔχει πλείονα δικαίωματα σεβασμοῦ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του· ὁ Φέρης δὲν εἶναι πλέον πατήρ· εἶναι ἐγῶιστῆς· ὁ δὲ ἐγῶισμὸς τοῦ οὗτος ἐξαλείφει ἀπ' αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ πατρικοῦ χαρακτήρος. Ἡ σκηνὴ αὕτη ἀπῆρσεν εἰς τινὰς τῶν νεωτέρων καὶ ὅμως εἶναι φυσικωτάτη καὶ συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ποιητοῦ, ὅστις διὰ τῆς περὶ βίου ταύτης διαμάχης τῶν δύο τούτων ἐγῶιστῶν δίδει μείζονα ἀξίαν εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῆς ἡρωίδος του.

Μετὰ τοὺς ἀμοιβαίους διαπληκτισμοὺς τοῦ Φέρητος καὶ τοῦ Ἀδμήτου ὁ μὲν Φέρης ἀπέρχεται μὴ ἐπιτρέποντος τοῦ υἱοῦ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐκφορὰν, ὁ δὲ Ἀδμητος συνοδεύει μετὰ τοῦ πλήθους τὴν νεκρὰν εἰς τὴν τελευταίαν αὐτῆς κατοικίαν. Ἡ σκηνὴ μένει κενὴ καὶ μετ' ὀλίγον ἐμφανίζεται ὁ θεράπων ὁ παραγγεληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀδμήτου ὅπως περιποιηθῇ τὸν Ἡρακλέα. Ὑποκλέψας μίαν στιγμὴν ἔρχεται νὰ παραπονεθῇ κατὰ τοῦ παραδόξου τούτου ξένου, ὅστις παρεδόθη εἰς τέρψεις καὶ εὐωχίας ἐν οἰκίᾳ πλήρει πένθους καὶ ὅστις ἐγένετο αἷτιος τοῦ νὰ μὴ παρακαλουθήσῃ καὶ οὗτος μέχρι τοῦ τάφου τὴν ἀγαθὴν του δέσποιναν, ἥτις ὑπῆρξε πάντοτε καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς συνθεράποντάς του ὡς μήτηρ καὶ ἥτις πάντοτε συνηγόρει ὑπὲρ ὅλων τῶν θεραπόντων ἐνώπιον τοῦ Ἀδμήτου. Ἀλλ' ἄς ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν θεράποντα.

« Πολλοὺς ξένους ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε ἐλθόντας πανταχόθεν καὶ φιλοξενηθέντας ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ τοῦ Ἀδμήτου· ἀλλ' οὐδέποτε ὑπεδεξάμην κακίονα τούτου ξένου· ὅστις πρῶτον μὲν ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς

τὸν οἶκον τοῦτον βλέπων τὸν δεσπότην μου πενθοῦντα ἔπειτα δὲ μαθὼν τὴν συμφορὰν δὲν ἤρκεσθην εἰς τὴν προστυχοῦσαν φιλοξενίαν ἀλλ' εἴαν δὲν ἐφέρομέν τι εἰς αὐτὸν προσέταττεν ἡμᾶς νὰ το φέρωμεν· λαβὼν δὲ εἰς τὰς χεῖράς του κίσσινον ποτήριον πίπτει μέχρι μέθης στέφει δὲ τὴν κεφαλὴν του διὰ κλάδων μυρσίνης ἄδων ἀμούσως· δύνω δὲ μέλη ἡδύνατό τις νὰ ἀκούῃ· τὰ ἀναιδῆ τούτου ἄσματα καὶ τοὺς θρήνοις ἡ μῶν τῶν οἰκετῶν, οἵτινες οὐδὲ νὰ δακρύσωμεν ἐτολμῶμεν φανερώς κατὰ τὴν τοῦ δεσπότου ἐντολήν· καὶ νῦν ἐγὼ μὲν περιποιοῦμαι ἐπὶ τῷ οἴκῳ ξένον πανευργον, κλῶπα καὶ ληστήν τινα· ἡ δὲ δέσποινα μου ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ οἴκου χωρὶς νὰ ἀκολουθήσω καὶ χωρὶς νὰ θρηνήσω προστηκόντως ἐκείνην ἥτις ἐφέρετο ὡς μήτηρ πρὸς πάντας τοὺς οἰκέτας καταπραΰνουσα πάντοτε τὴν ὀργὴν τοῦ ἀνδρός της καὶ σώζουσα αὐτοὺς ἀπὸ μυρίων κακῶν. »

Μετ' ὀλίγον ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ Ἡρακλῆς ἀγανακτῶν διὰ τὴν ἀπουσίαν καὶ τὴν ἀνοίκειον συμπεριφορὰν τοῦ οἰκέτου καὶ

« ὦ σὺ, λέγει πρὸς αὐτόν, διὰ τί εἶσαι οὕτω σεμνὸς καὶ πεφροντισμένος; δὲν πρέπει ὁ οἰκέτης νὰ ᾔηται σκυθρωπὸς εἰς τοὺς ξένους ἀλλὰ νὰ δέχεται αὐτοὺς προθύμως καὶ εὐπροσηγόριως, σὺ δὲ βλέπων τὸν φίλον τοῦτον τοῦ δεσπότου σου δέχεσαι αὐτόν ἀθύμως καὶ ἀδιαφόρως συλλογιζόμενος ἐξωτερικὴν συμφορὰν· ἐλθέ ἐδῶ ὅπως γείνης σοφώτερος· γνωρίζεις τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων; οὐχὶ βεβαίως· μάθε λοιπὸν ταῦτα παρ' ἐμοῦ· πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι θνητοὶ καὶ οὐδεὶς γνωρίζει οὐδὲ δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ μάθῃ ἂν θὰ ζῇ αὔριον. Ταῦτα λοιπὸν μαθὼν παρ' ἐμοῦ πίνε καὶ εὐφραίνου καὶ μόνον τὸ παρὸν θεώρει ἰδικόν σου τὰ δ' ἄλλα τῆς τύχης· τίμα δὲ καὶ τὴν πλεῖστον ἡδίστην θεᾶν Ἀφροδίτην. Ἀφείς λοιπὸν τὴν ὑπερβολικὴν σου ταύτην θλίψιν στέψον τὴν κεφαλὴν σου καὶ πίνε μεθ' ἡμῶν θνητὸς ὢν θνητὰ καὶ ἔρρόναι. »

Ἄλλ' ἐκ τῆς περαιτέρω συνδιαλέξεως δὲν βραδύει ὁ ἥρωες νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀπάτην του καὶ αἰσθανθεὶς τὸ ἀτόπημά του ζητεῖ τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτοῦ λέγων τοὺς λόγους τούτους τοὺς πλήρεις μεταμελείας, ἀνδρείας καὶ εὐγνωμοσύνης.

« Ἄλλ' ἐνόησα τὴν συμφορὰν ἰδὼν τὸ δακρυφόροον ὄμμα καὶ τὸ σκυθρωπὸν πρόσωπον τοῦ Ἀδμήτου· μὲ ἔπεισεν ὅμως λέγων ὅτι φέρει εἰς τὸν τάφον ξένην συμφορὰν· ἐγὼ δὲ παρὰ τὴν θέλησίν μου εἰσελθὼν ἔπινον καὶ ἑτερπύμην ἐσεμμένους ἐν οἴκῳ δυστυχοῦντος φιλοξένου ἀνδρός. Ἄλλ' ὦ πολλὰ ὑπομείνασα καρδία καὶ χεὶρ ἐμὴ δείξον ὅποιον παῖδα ἐγέννησεν ἡ Τιτυνθία Ἀλκμήνη. Θὰ σπεύσω ὅπως προφθάσω τὸν θάνατον παρὰ τὸν τάφον καὶ ἂν μὲν συλλάβω αὐτόν, οὐδεὶς θὰ τὸν ἐκβάλῃ ἀπὸ τῶν χειρῶν μου πρὶν παραδώσῃ τὴν γυναῖκα, ἂν δὲ δὲν προφθάσω, θὰ πορευθῶ εἰς τοὺς ἀνηλίους δόμους τοῦ Ἄδου ὅπως αἰτήσω ταύτην παρὰ τοῦ Πλούτωνος καὶ πέποιθα ὅτι θὰ ἐπαναγάγω αὐτὴν εἰς τὴν ζωὴν καὶ θὰ τὴν ἐγχειρίσω εἰς τὸν φίλον μου Ἀδμητον, ὅστις ὑπὸ σεβασμοῦ ἔκρυψε γενναίως τὴν βαρείαν του συμφορὰν καὶ μὲ ἐδέχθη εἰς τὸν οἶκόν του. Τίς τούτου μᾶλλον Θεσσαλῶν φιλόξενος; τίς Ἑλλάδα οἰκῶν; »

Μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην τοῦ Ἡρακλέους ἐν μὲν τῇ νεωτέρᾳ τραγωδίᾳ ὁ θεατὴς θὰ ᾔητο ἀνυπόμονος νὰ ἴδῃ τὸ θαῦμα τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς Ἀλκῆστιδος· ἀλλ' ἡ ἀρχαία τραγωδία δὲν βαδίζει τόσο κατεσπευσμένως· ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς τὴν συγκίνησιν τοῦ θεατοῦ παρὰ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς περιεργείας αὐτοῦ· προτιμᾷ μᾶλλον νὰ συγκινήσῃ διὰ τῶν εἰκόνων παρὰ νὰ ἐκπλήξῃ διὰ τῶν συμβεβηκότων. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ τραγωδίᾳ ἡ πρᾶξις εἶναι συνεχῶς σειρὰ εἰκόνων προσωρισμένων νὰ περιγράψωσι τὰ βαθύτατα τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ τραγωδίᾳ ταύτῃ εἶδομεν τὴν σκηνὴν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τῆς Ἀλκῆστιδος ἀντὶ νὰ ἴδωμεν ἀγῶνα γενναιότητος μεταξὺ ἀνδρός καὶ γυναίκας. Τοιαύτη δὲ εἶναι καὶ ἡ σκη-

νή, ἣν ἐπάγει ὁ Εὐριπίδης μετὰ τὴν γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ Ἡρακλέους. Ἐν πάσαις ταῖς ἀνθρωπίναις θλίψεσιν ὑπάρχει πάντοτε μία στιγμὴ θλιβερωτέρα τῶν ἄλλων. Ὅταν τις ἀπολέσῃ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνον ἢ σύζυγον, ἡ θλιβερωτέρα στιγμὴ δὲν εἶναι ἴσως ἡ τῆς ἀγωνίας ἢ ἡ τοῦ θανάτου ἀλλ' ἐκείνη καθ' ἣν θὰ εἰέλθῃ τις εἰς τὴν οἰκίαν τὸ πρῶτον ἀπ' οὗ ἔθαψε τὸ προσφιλές του ὄν. Ὅποιον τῷ ὄντι κενόν! πῶς τὰ πάντα φαίνονται ὅτι ἀναζητοῦσι τὸ διὰ παντὸς ἀπελθὼν πολύτιμον ὄν! Μιᾶς τοιαύτης στιγμῆς ἡ περιγραφὴ ἀδύνατον ἦτο νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ ἀρίστου τούτου γνώστου τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀνεξάντλητος παθητικὴ χορδὴ του εὐρίσκει ἀκόμη ἱκανοὺς πενθίμους φθόγγους ὅπως περιγράψῃ τὴν ἀπελπισίαν τοῦ Ἀδμήτου, ὅστις ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ τάφου καὶ βλέπων κατὰ πρῶτον τὴν μόνωσίν του καὶ τὴν αἰωνίαν ἀπουσίαν τῆς Ἀλκῆστιδος ἀπὸ τοῦ οἴκου του ἀναπολεῖ εἰς τὴν μνήμην του καὶ παρελθὼν καὶ μέλλον ἀνακράζων.

«ὦ ἀνάκτορόν μου, δύναμαι νὰ διαβῶ τὸ κατώφλιόν σου; δύναμαι νὰ κατοικήσω ἐν σοὶ μετὰ τοιαύτην τῆς τύχης μεταβολήν; Φεῦ ὁποία δικφορά. Ἄλλοτε μὲν εἰσηλθὼν εἰς τοῦτον τὸν οἶκον πλήρης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως κρατῶν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὴν ἀγαπητὴν μοι σύζυγον ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρων τοῦ λαοῦ μου ἀνευφημιῶν νῦν δὲ ὁ ἀντίπαλος τῶν ὕμνων γόος καὶ ἀντί λευκῶν πέπλων μέλανες στολμοὶ μὲ εἰσάγουσιν εἰς ἔρημον οἰκίαν! πῶς νὰ εἰσέλθω εἰς τὸν οἶκον τοῦτον; ποῦ πρέπει νὰ τρέψω τὰ θήματά μου; τίνα θὰ προσαγορεύσω, ὑπὸ τίνοιο θὰ ἀντιπροσαγορευθῶ, πῶς θὰ ἀνθέξω ὅταν βλέπω τὸ μὲν ἀνάκτορόν μου παρημελημένον τὰ δὲ τέκνα μου καθήμενα ἐπὶ τῶν γονάτων μου καὶ κλαίοντα τὴν μητέρα των τοὺς δὲ θεράποντας θρηνοῦντας τὴν στέρξιν τῆς δεσποίνης των.»

«Ὅ, τι ζητοῦσι νὰ κατορθώσωσιν οἱ νεώτεροι διὰ τοῦ ἥρωϊσμοῦ τοῦ Ἀδμήτου κατορθώνει ὁ Εὐριπίδης ἐπιτυχέστερον διὰ τῆς

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Η΄.)

πικρᾶς αὐτοῦ μεταμελείας. Οἱ εἰλικρινεῖς καὶ συγκινητικοὶ θρήνοι τοῦ Ἀδμήτου συνδιαλλάττουσιν αὐτὸν τῷ ὄντι μετὰ τοῦ θεατοῦ. Ὁ Ἀδμητος ἀποβαίνει νῦν ἄξιος οἴκτου· χύνει ἄφθονα δάκρυα, ἅτινα συγκινοῦσι τὸν θεατὴν· γνωρίζει νὰ θρηνήσῃ ἐκείνην, ἣν δὲ ἐγνώρισε νὰ σώσῃ· πρᾶγμα συνηθέστατον εἰς τὰς ἀσθενεῖς καρδίας αἰτινες γνωρίζουσι κάλλιον νὰ μετανῶσι παρὰ νὰ ἐνεργῶσι. Τὸ μόνον ἐλάττωμα τοῦ Ἀδμήτου εἶναι ὅτι δὲν ἔχει τὴν φυσικὴν ἐκείνην γενναιότητα καθ' ἣν εἶναι τις πάντοτε ἔτοιμος νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ τοῦ ἄλλου καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ θυσιασθῇ ἄλλος τις ὑπὲρ αὐτοῦ, οὔτε τὸν σεβασμὸν ἐκείνον πρὸς τὸν ἡλικίον νόμον τὸν βοηθοῦντα τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν ὅπως ἀνυψωθῇ εἰς γενναῖα αἰσθήματα καὶ γενναίας πράξεις. Ἡ μόνη φύσις του εἶναι νὰ προτιμᾷ ἑαυτὸν παντὸς ἄλλου. Γεννηθεὶς ἡγεμὼν καὶ ἀνατραφεὶς ὡς ἡγεμὼν συνείθισεν ἴσως νὰ βλέπῃ τοὺς ἄλλους ἀσημάντους ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἔχει συναίσθησιν τοῦ ἐγωϊσμοῦ του. Ὅθεν ὅτε ἡ σύζυγός του προσεφέρθη εἰς τὸν θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ, τὴν ἀφῆκε νὰ πράξῃ τοῦτο· νῦν ὁμῶς κλαίει καὶ ὀδύρεται ὡς ἀπολέσας τὴν εὐγενεστάτην καὶ καλλίστην τῶν συζύγων καὶ τὴν μόνην χαρὰν τοῦ βίου του· νῦν κλαίων καὶ θρηνῶν ἀνακράζει.

«ὦ πένθος αἰώνιον, ὦ σκληρὰ λύπη ὄντος προσφιλοῦς· διὰ τί νὰ μὴ ριφθῶ καὶ ἐγὼ εἰς τὸν τάφον διὰ νὰ κῆμαι πάντοτε πλησίον τῆς ἀπαραμίλλου ταύτης γυναικός;»

Ὁ Ἀδμητος δὲν ἀγαπᾷ νῦν τὴν σύζυγόν του πλεοῦτον· ὁ θάνατος ἔδειξεν εἰς αὐτὸν πόσον τὴν ἠγάπα. Ὁ Ἀδμητος ἀνῆκε εἰς ἐκείνας τὰς φύσεις, αἵτινες ἐκτιμῶσι τὰ ἀγαθὰ ὅταν τὰ ἀπολέσωσιν· εἶναι φυγὴ βεβαίως ἀσθενὴς ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅλως ἀξιοκατάκριτος· διότι ἐνεργεῖ οὐχὶ μετὰ κακίας ἀλλὰ μετὰ ἀδυναμίας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν θρήνων καὶ τῶν σκέψεων τοῦ Ἀδμήτου ἐμφανίζεται ὁ Ἡρακλῆς κομίζων γυναῖκα κεκαλυμμένην καὶ ἄφρονον· λέγει ὅτι εἶναι ἄθλον πολυμόχθου

ἀγῶνος καὶ παρακαλεῖ τὸν Ἄδμητον νὰ τὴν φυλάξῃ ἐν τῷ οἴκῳ του μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας του. Ἄλλ' οὗτος «ἀνάθεα, ὦ Ἡράκλειε, λέγει, τὴν φροντίδα ταύτην εἰς ἄλλον τινὰ Θεσσαλόν, ὅστις δὲν ἐδοκίμασε τὴν συμφορὰν ἣν πρὸ μικροῦ ἐδοκίμασα ἐγώ. Ἐχει πολλοὺς φίλους ἐν τῇ πόλει τῶν Φερῶν. Μὴ ἀναπολῆς εἰς τὴν μνήμην μου σκληρὰν ἀπώλειαν· δὲν θὰ δύναμαι νὰ κρατῶ τὰ δάκρυα βλέπων ἐν τῷ οἴκῳ μου ταύτην τὴν γυναῖκα· μὴ προσθέτης εἰς τὴν λύπην μου νέαν λύπην· ἵκανὴ εἶναι ἡ παροῦσα συμφορὰ μου.» Μετὰ ἀκριβῆ δὲ παρατήρησιν τῆς κεκαλυμμένης γυναικὸς «ὦ γύναι, ἀνακράζεις, οἷα δὴ ποτε καὶ ἂν ἦσαι πόσας ὁμοιότητας ἔχεις πρὸς τὴν Ἀλκῆστιν. Ἀπομάκρυνον αὐτὴν πρὸς Θεοῦ, ὦ Ἡράκλειε, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Βλέπων αὐτὴν νομίζω ὅτι βλέπω τὴν γυναῖκά μου· ἡ καρδιά μου θολοῦται καὶ τὰ δάκρυά μου ῥέουσι ποταμῶν.» Ὁ Ἡρακλῆς τότε ἀλλάσσει ἐπίτηδες ὁμιλίαν καὶ ἄλλοτε μὲν ἐκφράζων τὴν λύπην του διότι δὲν δύναται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν Ἄδμητον τὸ τιμαλφές ὃν ὅπερ ἀπώλεσεν, ἄλλοτε δὲ μεμφόμενος τὴν ὑπερβολικὴν θλίψιν του καὶ ἄλλοτε κατακυλεμῶν τὰ σχέδια τῆς διὰ βίου χηρείας του προσπαθεῖ νὰ προπαρασκευάσῃ τὸν Ἄδμητον εἰς τὴν ἀπροσδόκητον εὐτυχίαν του καὶ ἐπὶ τέλους κατορθώνει νὰ ἀποσπάσῃ τὴν συγκατάνευσίν του. Ἄλλ' ἄς ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν Ἄδμητον καὶ τὸν Ἡρακλέα ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ διαλόγῳ τοῦ δράματος.

Ἄ. Ὁδηγήσατε ταύτην ἔσω, ὦ θεράποντες, ἀφ' οὗ ἦναι ἀνάγκη πᾶσα νὰ τὴν δεχθῶ ἐν τῷ οἴκῳ μου.

Ἡ. Οὐδέποτε θὰ παρέδιδον τὴν γυναῖκα ταύτην εἰς τοὺς θεράποντας.

Ἄ. Εἰσάγαγε λοιπὸν αὐτὴν σὺ αὐτὸς, ἂν θέλῃς εἰς τὸν οἶκόν μου.

Ἡ. Εἰς τὰς χεῖράς σου μόνον θὰ τὴν ἐμπιστευθῶ.

Ἄ. Μὴ γένοιτο νὰ τὴν ἐγγίσω· εἰς τὸν οἶκόν μου δύναται νὰ εἰσέλθῃ.

Ἡ. Εἰς σὲ μόνον ἔχω πεποίθησιν.

Ἄ. Μὲ βιάζεις νὰ πράξω τοῦτο παρὰ τὴν θέλησίν μου.

Ἡ. Τόλμησον νὰ τείνῃς τὴν χεῖρά σου καὶ νὰ ἐγγίσῃς τὴν ξένην.

Ἄ. Ἴδού προτείνω τὴν χεῖρά μου ὡς Γοργόνα καρατομῶν.

Ἡ. Κρατεῖς ταύτην;

Ἄ. Τὴν κρατῶ.

Ἡ. Φύλαττε λοιπὸν αὐτὴν καὶ θὰ εἴπῃς μίαν ἡμέραν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Διὸς εἶναι γενναῖος ξένος. Βλέψον πρὸς αὐτὴν καὶ ἰδὲ ἂν ὁμοιάζῃ τὴν γυναῖκά σου· εὐτυχῶν δὲ νῦν παῦσον τὴν λύπην σου.

Ἄ. ὦ θεοὶ τί νὰ εἴπω; ὅποιον ἀνέλπιστον φάσμα εἶναι ταῦτο; τὴν γυναῖκά μου τῷ ὄντι βλέπω, ἡ θεὸς τις μὲ ἐμπαίζει δι' ἀπατηλῆς χαρᾶς;

Ἡ. Τὴν γυναῖκά σου βλέπεις ἀληθῶς.

Ἄ. Ἀλλὰ βλέπω τῷ ὄντι τὴν γυναῖκα, ἣν ἔθαψα πρὸ μικροῦ;

Ἡ. Αὐτὴ αὕτη εἶναι· δὲν θαυμάζω διότι ἀπιστεῖς εἰς τὴν εὐτυχίαν σου.

Ἄ. Δύναμαι νὰ τὴν ἐγγίσω καὶ νὰ τὴν προσαγορεύσω ὡς ζῶσαν;

Ἡ. Προσαγόρευσον αὐτὴν διότι ἔχεις πᾶν ὅσον ἤθελες.

Ἄ. ὦ φιλότατης γυναικὸς ὄμμα καὶ σῶμα· σὲ ἔχω παρ' ἐλπίδα ἐν ᾧ οὐδέποτε ἐπίστευον ὅτι θὰ σε ἴδω.

Ἡ. Ἐχεις τῷ ὄντι ταύτην· εἴθε νὰ μὴ σε φθονήσωσιν οἱ θεοί.

Ἄ. ὦ εὐγενὲς τέκνον τοῦ Διὸς· εἴθε νὰ εὐδαιμονῇς διότι σὺ μόνος μὲ κατέστησας εὐτυχῇ. Ἀλλὰ πῶς ἐκόμισας ταύτην ἀπὸ τοῦ ἄδου εἰς τὴν ζωήν.

Ἡ. Μάχην συνάψας τῷ Θανάτῳ παρὰ τὸν τάφον αὐτόν.

Ἄ. Ἀλλὰ διατί ἴσταται ἄφωνος;

Ἡ. Δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ ἀκούσῃς τὴν φωνήν της πρὶν παρέλθωσι τρεῖς ἡμέραι πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν καταχθονίων Θεῶν· ἀλλ' εἰσάγαγε ταύτην εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ ἔσο πάντοτε πρὸς τοὺς ξένους εὐσεβής. Χαῖρε! ἐγὼ δὲ πορεύομαι νῦν πρὸς ἐλτέλεσιν τοῦ ἄθλου μου.

Ἄ. Ἀλλὰ μείνον μεθ' ἡμῶν.

Ἡ. Ἀλλοτε θὰ γείνη τοῦτο· νῦν δὲ πρέπει νὰ σπεύσω εἰς τὸ ἔργον μου.

Ἄ. Ἀλλ' εἶθε νὰ εὐτυχήτης καὶ νὰ ἐπανεέλθης καλῶς· ἐγὼ δὲ μεταβαίω ὅπως διατάξω εἰς τοὺς ὑπηκόους μου εὐτυχίας καὶ χοροὺς διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην εὐτυχίαν μου.

Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ διαλόγῳ φαίνεται ἀληθῶς ἡ λεπτότης καὶ ἡ μεγάλη τέχνη τοῦ Εὐριπίδου. Ἡ λύσις τοῦ δράματος ἦτο ἀναμφισβότως δυσχερεστάτη. Πῶς νὰ καταστήσῃ πιθανὴν τὴν ἀναβίωσιν τῆς Ἀλκῆστιδος; Πῶς νὰ παρουσιάσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρόσωπον, ὅπερ πρὸ μικροῦ εἶδεν ὁ θεατὴς νεκρὸν καὶ ἀπλοῦν πτώμα; Πῶς νὰ ἐμβάλῃ εἰς αὐτὸ λόγον καὶ κίνησιν χωρὶς νὰ καταστρέψῃ τὴν πλάνην τῶν αἰσθήσεων, χωρὶς νὰ καταστήτῃ αὐτοχρημα τερατώδη πάντα ὅσα πρὸ μικροῦ συνέβησαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὴν ἀγωνίαν, λέγω, τὸν ἀποχαιρετισμὸν καὶ τὸν θάνατον τῆς Ἀλκῆστιδος καὶ προσέτι τὴν ἀπελπισίαν τοῦ Ἀδμήτου; Ὅλα ταῦτα τὰ προσκόμματα παρῆλθε τεχνικῶς ὁ Εὐριπίδης ἀποφεύγων νὰ ἐμβάλῃ φωνὴν καὶ κίνησιν εἰς τὴν Ἀλκῆστιν· οὕτω δὲ ἀντὶ τῶν παραφορῶν τῆς χαρᾶς τῶν παρ' ἐλπίδα ἀναβλεπομένων συζύγων, ἀντὶ, λέγω, τῆς χαρᾶς ταύτης, ἥτις ἐν τῇ παραστάσει ταχέως ἀποβαίνει μονότονος, ἔχει ὁ θεατὴς πρὸ τῶν ὀρθηλμῶν τοῦ σοφιστῆ καὶ μυστηριώδη σκηνὴν ἐν ᾗ τὸ θαυμαστὸν οὐδόλως παραβιάπτει· οὐδὲ ἐξαλείφει διὰ τῆς παρουσίας του τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα καὶ ἐν ᾗ ἡ ἀναγνώρισις γίνεται μικρὸν κατὰ μικρὸν ἢ ἐκ τῆς λύσεως ταύτης προσερχομένη ἐντύπωσις εἶναι λίαν συγκινητική· τὸ πᾶν εἶναι ἐν αὐτῇ ἥρεμον καὶ μέγα· τὸ πᾶν ὅζει θανάτου, ὅστις εἶναι εἰσέτι παρὼν, καὶ ζωῆς, ἥτις εἶναι μὲν μακρὰν, ἥτις ὅμως ἐπανερχεται μικρὸν κατὰ μικρὸν· τὸ πᾶν ἐπὶ τέλους εἶναι ἐν αὐτῇ πιθανόν· διότι ὁ Εὐριπίδης ἀποφυγὼν νὰ ἐμβάλῃ φωνὴν καὶ κίνησιν εἰς τὴν Ἀλκῆστιν ἔμεινεν ἐντὸς τῆς ἀληθείας.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἰλαροτραγωδία τῆς Ἀλ-

κῆστιδος, ἐν ᾗ ὁ κοινῶς μισογύνης νομιζόμενος ποιητὴς ἐπλεξε τὸν κάλλιστον τῶν στεφάνων τῆς ἐναρέτου γυναικός.

10 Μαΐου 1877. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

A. Βερετοκλῆς.

ΑΙ ΕΝ ΤΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ ΚΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ.

Ἐπ' ἐσχάτων ἡ κεντρικὴ Ἀσία κατέστη ἀντικείμενον πολλῶν ἐρευνῶν, σκοποῦσων νὰ καταστήσωσι γνωστὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς χώρας ταύτης· ἰδίως δὲ οἱ Ῥῶσσοι συγγραφεῖς ἡσχολήθησαν εἰς τὸ νὰ ἐξετάσωσι τὴν νῦν κατάστασιν τῆς Ἀσίας γεωγραφικῶς καὶ ἐθνογραφικῶς. Πολλοὶ Ῥῶσσοι σοφοὶ ἡσχολήθησαν περὶ τῶν φυτῶν καὶ περὶ τῶν ζώων τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ ἐδημοσίευσαν ἀξιολόγους ἐκθέσεις περὶ τῶν περιηγήσεων των, ἡ δὲ κυβέρνησις οὐκ ὀλίγον ἐνεθάρρυνε τὰς ἐπιστημονικὰς ἐκδρομὰς καὶ τὰς ἐπιχειρηθείσας ἐργασίας ὑπὸ τῶν γεωγραφικῶν καὶ φυσιολογικῶν ἐταιριῶν καὶ συνέστησεν ἐπιτροπὴν ἐντολὴν ἔχουσαν νὰ συλλέγῃ πολιτειαγραφικὰς πληροφορίες περὶ τοῦ Ῥωσικοῦ Τουρκεστάν. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐδημοσίευσεν τέσσαρας τόμους, περιέχοντας ποικίλας σημειώσεις περὶ τῶν πληθυσμῶν, τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς παραγωγῆς τῆς χώρας.

Αἱ σχέσεις τῆς Ῥωσσίας πρὸς τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν ἀνάγονται εἰς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα. Τότε ἤρχισαν οἱ Τζάρροι νὰ στέλλωσι πρεσβευτάς, στίφη δὲ τυχοδιωκτῶν ἐποιοῦν ἐκδρομὰς ἐν Χίβᾳ· ἀλλ' αἱ τακτικαὶ καὶ μεγάλαι ἐκστρατεῖαι μόλις ἤρξαντο ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου (1717), ὅστις ἔστειλε κατὰ τῆς Χίβας ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα στρατοῦ ὑπὸ τὸν πρίγκηπα Μπέκοβιτς Τσερκάσκη. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἀπώλετο εἰς τὰς ἀμώδεις τῆς Ἀσίας πεδιάδας, τ' αὐτὰ δὲ περίπου ἔπαθε καὶ ὁ Λιχαρέφ, ὅστις εἶχε διαταχθῇ ν' ἀναπλεύσῃ τὸν Τσόρνη-Ἰρτσίτς.